

Справа „Б'янчі проти Швейцарії”

(„Bianchi v. Switzerland”)

7548/04

У рішенні, ухваленому 22 червня 2006 року у справі “Б'янчі проти Швейцарії”, Суд постановив, що

- мало місце порушення ст. 8 Конвенції щодо права на повагу до приватного та сімейного життя¹.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 15 000 євро як компенсацію моральної шкоди і 5000 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник, Стефано Б'янчі, є громадянином Італії, народився 1952 року і мешкає у м. Буггіано (Італія).

У червні 1998 року заявник одружився з Е. Х., громадянкою Італії. У листопаді 1999 року у них народився син. У червні 2002 року подружжя розлучилося, і Е.Х., переїжджаючи до Швейцарії, забрала сина з собою без згоди його батька.

У вересні 2002 року заявник звернувся до компетентних органів Швейцарії з проханням посприяти у поверненні хлопчика. Він покликався на Гаазьку конвенцію про цивільні аспекти, пов'язані з міжнародним викраденням дитини (далі – Гаазька конвенція).

У лютому 2003 року місцевий суд м. Пістої (Італія) визнав за заявником право опіки над сином.

У квітні 2003 року справу заявника розглянув Федеральний суд Швейцарії і постановив, що дитина має повернутися до Італії. Відтак Е.Х. незабаром повернулася до Італії.

Висновок психологічного обстеження дитини, котре проводилось у травні 2003 року, підтвердив, що одноосібним опікуном хлопчика має бути його батько. П. Б'янчі орендував помешкання недалеко коло свого дому для колишньої дружини, запропонувавши їй брати участь у вихованні дитини.

¹ Рішення стане остаточним відповідно до вимог ч.2 ст. 44 Конвенції, оскільки воно може бути предметом перегляду. (Прим. перекладачів)

У грудні 2003 року під час чергових відвідин хлопчика його матір'ю заявник, як звичайно, відпустив дитину для прогулянки з матір'ю. Однак Е.Х. не повернулася ані того дня, ані згодом.

Як виявилось, колишня дружина заявника знову переїхала з хлопчиком до Швейцарії.

У січні 2004 року заявник звернувся до місцевого суду у Швейцарії з позовом про повернення сина, покликаючись на порушення Гаазької конвенції. Наступного дня суд ухвалив рішення, відповідно до якого до остаточного вирішення відповідного питання дитина має залишатись з матір'ю у Швейцарії. У рішенні жодним чином не обумовлювалась можливість побачень заявника зі сином.

У січні 2004 року заявник звернувся до суду з обвинуваченням своєї колишньої дружини у викраденні дитини, стверджуючи про порушення нею ст. 220 Кримінального кодексу Швейцарії. Справу було розглянуто місцевим судом у Швейцарії. Заявницю було визнано винною і зобов'язано сплатити штраф у розмірі 300 франків (приблизно 191 євро).

У квітні 2004 року заявник знову звернувся з обвинуваченням щодо колишньої дружини. Було порушено два провадження, однак згодом вони були зупинені до вирішення судом питання про повернення дитини.

У квітні 2004 року швейцарський місцевий суд надав заявнику право на чотирьохгодинне побачення з дитиною один раз на тиждень, яке мало відбуватись на нейтральній території.

У травні 2004 року той самий суд відмовив заявнику у задоволенні його заяви про повернення дитини до Італії. Цей суд дійшов висновку, що хлопчик, імовірно, не був щасливим з батьком у Італії, беручи до уваги явно виявлений дитиною опір щодо перспективи повернення до цієї країни. Також суд зауважив, що у хлопчика був тісніший зв'язок із матір'ю, аніж з батьком.

Заявник оскаржив це рішення. Високий суд, розглянувши скаргу заявника, постановив, що не пізніше, аніж 31 липня 2004 року, дитину слід повернути до Італії. Цей суд зауважив, що до виконання рішення може бути залучена поліція, якщо це буде необхідно. Також було відзначено, що варто підготуватись до опору з боку дитини, адже упродовж останніх кількох місяців хлопчик знаходився винятково під опікою матері.

Адвокат Е.Х. надіслав лист юридичному представнику заявника про те, що матір дитини відмовлятиметься передати хлопчика і не допустить жодних контактів

дитини з батьком доти, доки рішення у справі не буде ухвалено Федеральним судом Швейцарії. Її скарга з аспектів публічного права вже була підготовлена до подання.

У серпні 2004 року опікунською наглядовою радою було складено висновок щодо обставин побачень батька з дитиною. Соціальний працівник, який був присутнім при зустрічах, відзначав, що вони проходили у спокійній атмосфері і що заявник дотримувався всіх умов, які були визначені судом для проведення цих зустрічей.

15 серпня 2004 року Е.Х. надіслала повідомлення слідчому, який займався відповідною кримінальною справою, про те, що вона готова прийти на допит. Вона з'явилася у поліцейську дільницю сама. На допиті Е.Х. відмовилася розкрити місце знаходження дитини. Однак вона запевнила слідчого, що з дитиною все гаразд: хлопчик здоровий і щасливий, хоче жити разом з матір'ю. Жінка пообіцяла, що беззаперечно підкориться будь-якому рішення, яке б не ухвалив Федеральний суд. Допит тривав загалом 40 хвилин. Після його завершення слідчий дозволив Е.Х. безперешкодно піти.

Починаючи від вересня 2004 року компетентні органи й досі вживають численні заходи, спрямовані на встановлення місця перебування колишньої дружини заявника і його сина. Зокрема проводились такі слідчі дії, як обшуки, перегляд банківських і поштових даних, стеження та прослуховування телефонних розмов.

У вересні 2004 року місцевий суд в Італії ухвалив рішення про остаточне розлучення заявника і Е.Х. та визнав виключні права опіки за п. Б'янчі, надавши матері хлопчика право регулярних побачень.

У жовтні 2004 року рішення у справі ухвалив Федеральний суд Швейцарії. Цей суд відмовив заявниці у задоволенні її заяви.

На час ухвалення рішення Судом місце перебування колишньої дружини заявника і його сина залишалося невідомим.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував про порушення ст. 8 та ч. 1 ст. 6 Конвенції. Зокрема він скаржився на надмірну тривалість провадження у справі, а також на нездатність відповідних органів Швейцарії забезпечити виконання судових рішення про повернення йому сина.

Суд дійшов висновку, що втручання у право заявника на повагу до його сімейного життя виявилось у конкретних рішеннях та процедурах, які мали місце після зникнення дитини і на які заявник скаржився. Адже ці рішення та процедури завадили

заявнику (принаймні тимчасово) здійснювати опіку над сином. До того ж, втручанням у право заявника стало рішення місцевого суду Швейцарії (від 3 травня 2004 року) про відмову п. Б'янчі у поверненні сина до Італії. Суд зауважив, що у рішенні згадувалися положення Гаазької конвенції (конвенція інкорпорована у законодавство Швейцарії). Відтак законною метою втручання можна вважати спрямованість дій суду на захист інтересів дитини. Поміж тим, спору щодо цілей втручання між сторонами цієї справи не виникало.

Необхідність застосування Гаазької конвенції до обставин справи обумовлювалася фактом неповернення дитини Е.Х. заявнику після побачення Е.Х. із сином, що відбулося у грудні 2003 року.

Аби відповісти на питання про те, чи відповідали судові заходи, рішення та інші процедури вимогам ст. 8 Конвенції, Суд вирішив проаналізувати факти крізь призму положень Гаазької конвенції.

Суд висловив сумніви щодо правильності рішення місцевого суду Швейцарії, ухваленого у січні 2004 року. У рішенні стверджувалося, що до остаточного вирішення питання про повернення дитини до Італії хлопчик мав залишатися у Швейцарії. На думку Суду, таке рішення певною мірою схвалювало ситуацію, яка була породжена безсумнівно незаконними діями матері хлопчика, а саме – недозволеним вивезенням сина до Швейцарії у червні 2002 року. Суд відзначив також і те, що про нелегітимність відповідної ситуації жодним чином не згадувалося у зазначеному судовому рішенні.

Суд, так само як і Уряд Італії (котрий є зацікавленою стороною у цій справі), висловив сумніви щодо обґрунтованості рішення місцевого суду Швейцарії розпочати нове повне дослідження обставин справи, пов'язаної із перебуванням дитини з матір'ю у Швейцарії. Адже рішення про повернення хлопчика до Італії було ухвалено Федеральним судом Швейцарії ще за 9 місяців до того – у квітні 2003 року. Суд відзначив, що ані Уряд Швейцарії перед Судом, ані судові та адміністративні органи під час розгляду справи на національному рівні не вказали на значимі зміни в обставинах, які б виправдовували новий юридичний перегляд ситуації.

Також Суд звернув увагу на той факт, що місцевий суд Швейцарії не визначив для заявника сприятливі умови його побачень з дитиною, які б могли гарантувати збереження родинних зв'язків між батьком та сином. Лише після власноручного клопотання заявника суд встановив можливість регулярних побачень з дитиною періодичністю один раз в тиждень. Суд зауважив, що ті зустрічі заявника з дитиною, які мали місце, проходили у доброзичливій атмосфері.

Суд звернув увагу на той факт, що рішення щодо повернення дитини до Італії було ухвалено 3 травня 2004 року. Це сталося аж через чотири місяці після подання заявником відповідної заяви до суду. Суд вважав, що така тривалість не відповідала вимозі пришвидшеного розгляду цієї категорії справ, встановленої у ст. 11 Гаазької конвенції.

Місцевий суд Швейцарії зрештою відмовив заявнику у задоволенні його заяви про повернення дитини до Італії, відзначивши, що вимоги ст. 13 Гаазької конвенції дотримано у цій ситуації. Як зазначалося, суд головним чином покладался на опір дитини щодо перспективи повернення до Італії. Однак у Суду виникли певні застереження стосовно обставин, які привели до висновку про небажання дитини повертатися з батьком. Суд, зокрема, вказав, що компетентні органи Швейцарії виявилися неспроможними виконати вчасно перші рішення про повернення дитини до Італії. А далі, під час чергового судового розгляду справи, ці органи не створили умов для належних і частих контактів батька з сином, які б завадили виникненню незворотніх негативних наслідків для їхніх взаємин. У зв'язку з цим Суд цілковито погодився з висновком Високого суду Швейцарії про те, що опір чотирирічного хлопчика перед перспективою повернення його до Італії природно пояснюється тривалим (упродовж кількох місяців) проживанням дитини тільки з матір'ю у Швейцарії.

Суд не ставив під сумнів факт вжиття компетентними органами Швейцарії численних заходів, спрямованих на відшукування дитини та її матері (заходи розпочалися у вересні 2004 року і тривають досі). Однак Суд був вражений реакцією слідчого під час і відразу після проведення допиту Е.Х. Адже слідчий дозволив жінці піти попри те, що вона не привела дитини. Між тим, слідчому було відомо, що за кількома місяцями раніше до жінки було застосовано адміністративне покарання за викрадення.

Тому Суд відзначив, що від часу викрадення жінкою дитини до проведення її допиту у серпні 2004 року дії компетентних органів слід вважати “кволими”, а відтак цілком несумісними із метою та завданнями Гаазької конвенції, які сформульовано у конкретних, визначених поняттях. Така пасивність органів спричинила цілковите розірвання контакту між батьком та сином упродовж майже двох років. І, зважаючи на малий вік дитини, це розірвання зрештою призвело до відчуження хлопчика від заявника. Цю обставину аж ніяк не можна вважати такою, що відповідала інтересам дитини. Тому Суд не міг дійти висновку, що право заявника на повагу до його

сімейного життя захищалося ефективним чином, як цього вимагає Конвенція. Отож, мало місце порушення ст. 8 Конвенції.

Суд далі розглянув скарги заявника на порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції, а саме на тривалість провадження справи національними органами та на неспроможність відповідних структур забезпечити виконання рішення Високого суду про обов'язкове повернення дитини до Італії (рішення від 12 червня 2004 року). Хоча ці скарги і мають самостійне значення, однак, на думку Суду, вони становлять сутність тих проблем, які Суд розглянув у контексті ст. 8 Конвенції. Тому Суд дійшов висновку, що не було необхідності розглядати заяву окремо щодо можливого порушення ст. 6 Конвенції.